Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-17-4
Section: Language and Discourse

GÂNDIREA JOURNAL AND ORTHODOX WRITERS

Valerica Draica

Assist. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: *Around the journal "Gândirea", which appeared in Cluj in 1921, featuring editor Cezar Petrescu,was formed the ideological current called gândirism; It was one of the most important cultural magazines of interwar Romania, representative of ideas of indigenous traditionalism. Under the guidance of Crainic, between Bucharest of the publication, there was collaborated of notable writers Ion Barbu, Lucian Blaga, Mateiu Caragiale Radu Gyr, Ion Pilat, Adrian Maniu, Ionel Teodoreanu, Vasile Voiculescu ... but other writers mince attracted by the magazine program andwho had cultivated Orthodox, expression, attracted by religious attitudes and seting, sacral themes, cultistic ceremonies : Nicolae Crevedia, Virgil Carianopol, Zaharia Stancu, George Lesnea, Ştefan Baciu, Iulian Vesper, Sandu Tudor, Demostene Botez ... Most did not become some genuine lyrical, they versified after the church style model, using an archaic vocabulary, their poetry being more churchly than religious ...*

Keywords: Evocative lyrical, spirit Orthodox, icons and churches, Christian world, prayer ...

Fondată în anul 1921, la Cluj, de către Cezar Petrescu (redactor-şef) şi de I.D.Cucu, revista de cultură „Gândirea” a dat naştere curentului ideologic al gândirismului. După numai un an, în 1922 s-a mutat la Bucureşti, iar în conducere revistei, din 1926, s-a implicat Nichifor Crainic, cel care avea să devină directorul şi ideologul publicaţiei, din 1928. A cunoscut două sincope în apariţia ei, în 1925 şi între 1933-1934, cu toate acestea a fost una dintre cele mai importante reviste ale României interbelice, exponentă a ideilor tradiţionalismului autohton. În jurul publicaţiei şi sub directa îndrumare a lui N. Crainic s-a format de-a lungul anilor la „Gândirea” o grupare care reunea intelectuali de funte ai vremii începutului de secol XX: Ion Barbu, Lucian Blaga, Dan Botta, Mateiu Caragiale, Radu Gyr, Gib Mihăescu, Ovidiu Papadima, Ion Pillat, Adrian Maniu, Victor Ion Popa, Ion Marin Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Vasile Voiculescu, George Mihai Zamfirescu…

În paginile revistei „Gândirea” au scris nu numai scriitori care vor cunoaşte, în timp, consacrarea, dar şi unii poeţi mai mărunţi, care nu vor deveni atât de cunoscuţi în literatura română şi asupra cărora ne propunem să insistăm în articolul nostru. Mulţi dintre aceştia au fost atraşi de „programul” revistei sau, fiind la începuturi, şi-au găsit modele în Blaga sau Crainic, Voiculescu sau Maniu, Cotruş sau Pillat... Ei au cultivat expresia „ortodoxă”, atitudini şi decoruri religioase, teme sacrale şi ceremonii cultice, într-un limbaj, cel mai adesea, livresc, artificios, versificând după modelul stilului bisericesc vechi sau imitând maeştrii. Mai mult artizani, decât lirici veritabili, cerebrali prin excelenţă, respectivii autori se remarcă, în special, printr-un lexic presărat cu termeni arhaici, preluaţi adesea din „jargonul” ecleziastic, poezia lor fiind mai mult bisericească, decât religioasă. Este cazul lui Nicolae Crevedia, Dumitru Ciurezu, Virgil Carianopol, Zaharia Stancu, care publică versuri şi volume cu o lirică religioasă euforică, patetică, elegiacă sau decorativă, sau Ştefan Baciu, Vlaicu Bârna, Grigore Popa, Lucian Valea, Iulian Vesper, Mircea Streinul, E. Ar. Zaharia, cu

BDD-A25369 © 2016 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)

suavităţi, exuberanţe, exultanţe şi diafanităţi edenice, dar şi cu impurităţi şi arome regionale, şi nu în ultimul rând, Sandu Tudor, George A. Petre, Ştefan Neniţescu, Demostene Botez, clasicizanţi, edenici sau simpli imitatori. La **Nicolae Crevedia**, de pildă, iniţierea religioasă din copilărie este plină de frăgezimi, însă desacralizată:

„Sfinţii-aveau dulămi cu nasturi-stele,
Spăngi în mână, încinşi cu nişte sfori.
Maica m-ardica de subţiori,
De le pupau mâna, fără inele.

Prea-Curata, oacheşă-o noră,
Gătită cu tulpane, ca de horă,
Da să sugă ţâţă, muiereşte,
Unui băiat cu soarele în creştet.

Un rumân bătrân, tot cu dulamă,
Cumpănea un pepene în palmă.
Domnişoara spunea că-i Moş Dumnezeu:
Ţine pământul, cât e de greu."

Dacă icoanele şi biserica sunt desacralizate, slujba Învierii pare un spectacol de bâlci:

„Satul se-mbulzea la liturghie,
Ca în sărbători, la prăvălie,"
(N. Crevedia, *Înviere*)

Iar patimile, prăznuite în Vinerea Mare, par efectul unei tragedii locale, provocate de „jandari":

„Şi mă văd copil mânios:
Că pe Domnu nostru Isus Cristos
L-omorâră oţii de jandari."
(N. Crevedia, *Înviere*).

Virgil Carianopol dă expresie unor gânduri de o impietate radicală, într-un *Cântec haiducesc,* din volumul *Scară la cer:*

„Ah! De mi-ar ieşi-nainte Dumnezeu,
Cum l-aş jefui de veşnicie…"
(Virgil Carianopol, *Cântec haiducesc*).

Zaharia Stancu prezintă un peisaj spiritualizat, de iconografie testamentară: „prin ierburi" se aud „paşi desculţi de îngeri", văzduhul este plin de „fâlfâiri de aripi" angelice, în vreme ce „îngeri albi":

„răstoarnă peste grădină
Ulcioare de miresme şi lumină."
(Zaharia Stancu, *Eu am crescut*).

O seamă de poezii de tinereţe ale lui **George Lesnea** sunt în spirit ortodox. Biserica evocă un lăcaş de cult vechi, nefrecventat, în care

„citeşte Evanghelia creştină
Bătrânul preot, singur la altar"
(George Lesnea, *Biserica),*

iar *Schitul,* în acelaşi stil descriptiv – evocator, creionează aspectul particularizant al aşezământului:

„S-ar spune că, din vale, cândva, la deal pornit,

BDD-A25369 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)

Voind în altă parte să plece dintre lunci,
Nemaiputând să urce, la mijloc s-a oprit
Şi stă pe coasta asta, cum a rămas de-atunci.
Asinul care paşte printre tufanii mici,
De cine ştie unde, cu umbletul lui rar,
L-o fi adus călare pe Dumnezeu aici,
Şi-acum se odihneşte pân-or purcede iar."
(George Lesnea, *Schitul).*

Ştefan Baciu nu este un ortodoxist pur, religiozitatea sa fiind mai mult una de suprafaţă, de convenţie, simplu motiv literar sau pretext pentru „exerciţiile de stil." Într-o *Spovedanie,* actul respectiv devine o tehnică a propriei confesii:

„Ce-s eu, Părinte? - Un netrebnic rob la vise,
Un vânător de gând, neguţător de stele,
Un vânător de gând, neguţător de stele,
Un rătăcitor prin munţi...
Îmi place vinul vechi, femeia, poezia…"
(Ştefan Baciu, *Spovedanie),*

iar în *Psalm de supunere*, modalitatea psalmică este adoptată pentru a proiecta în transcendent situaţii de idilă sămănătoristă:

„Mai bine, Doamne, de m-ai fi ţinut
Să mă târăsc, netrebnic rob în ceruri,
Să şterg de praf al îngerilor scut
Şi Precistei să-l văd de giuvaieruri.
Seara scoteau pe boltă luna. Dimineaţa
Ieşeam cu oile Prea-Bunătăţii Tale,
Şi pruncilor le-aş fi adus dulceaţa
Şi lui Sân-Petru îi coseau sandale."
(Ştefan Baciu, *Psalm de supunere*).

Iulian Vesper, în *Laudă secerişului*, ne aminteşte de Crainic:

„Grâul e singur în faţa Domnului şi aşteaptă secerătorii,
Rugătoare se apleacă spicele: Doamne, cuvântul tău a fost soare
Şi pământul mănos a fost inima Ta. Ţi-am simţit adierea vestmintelor
În serile prelungi ale vieţii"
(Iulian Vesper, *Laudă secerişului*),

după ce, în primele volume (*Echinox în odăjdii*, 1933 şi *Constelaţii,* 1935), „iconarul" realiza două poezii de superioară virtuozitate: *Crângul de ceară* şi *Agonie solară*, alături de o sumedenie de artificiozităţi şi preţiozităţi.

Un ortodoxism ritualic practică şi **Sandu Tudor**, el evoluând de la iconografia profană şi decadentă până la stihuri religioase, elaborate cărturăresc, uneori realizând virtuozităţi remarcabile. În general, însă, versurile pe teme cultice au o structură prozodică greoaie, asemănătoare stihurilor lui Varlaam:

„Doamne!
În toate bisericile, în noaptea asta, după zacon,
Aşternutu-Ţi-s-a praporul Sfântului aer peste năsălie,
Sufletele mohorăsc în prohod, lumânările-n fum, tămâia-n cenuşe."
(Sandu Tudor, *Stihuri monahale în noaptea sân-Vinerii mari).*

BDD-A25369 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)

Versuri de aceeaşi natură sau trimiţând la credinţe păgâne şi mitologie, se găsesc şi în volumul *Comornic* (1925), dar şi în unele poezii ale sale, publicate în revista „Gândirea", în care Sandu Tudor versifică uneori inspirat, dar, cel mai adesea, pe canoane bisericeşti, ca-n amplul *Acatist*, glorificându-l pe Cuviosul Dimitrie-Cel-Nou Basarabov; acatistul este compus după toate rigorile canonice (douăsprezece condace şi icoase, fiecare cu numărul rânduit de versuri):

„Bucură-te, mlădiţă din Biserica vie,
Bucură-te, aluat de cerească bucurie,
Bucură-te, cel vămuit prin foc de-nfricoşare,
Bucură-te, astre de zidit în altare,
Bucură-te, văpaie dornică să ne îndrume,
Bucură-te, revărsare harnică în lume,
Bucură-te, vădire că se schimbă pământul,
Bucură-te, întărirea nădejdii în Sfântul,
Bucură-te, aşezare în locul cel frumos,
Bucură-te, temelie în fildeş de oase,
Bucură-te, în racla de noapte, luminoase,
Bucură-te, Dimitrie-Cel-nou cuvioase".
(Sandu Tudor, *Acatist*).

Tot un manifest ortodox este şi creaţia poetică a preotului şi publicistului orădean **George A. Petre**, care, în *Dumnezeu* (1928), include rugăciuni, meditaţii, imnuri, uneori cu inflexiuni panteiste: „cuibărit în toate", Dumnezeu:

„E fluturaş de aur cu fâlfâit de praf
Ce adumbreşte floarea în versuri de zăduf;

Într-un potir cu miere îşi născoceşte trup,
De unde-albina-l cară cu fagurii din stup;

Se face spic pe lanuri, cu barbă de mătase,
Şi cade-n mii de pale, sub zvâcnituri de coase,

Alunecă pe mirişti sub formă de şopârlă
Şi se arată, barză, într-un picior, la gârlă."
(George A. Petre, *Dumnezeu)*.

Alteori, poetul înalţă osanale, împleteşte rugi sau, pe urmele lui Nichifor Crainic, păşeşte alături de Fiul Omului:

„Alăturatu-m-am într-o zi pe drum cu Christos.
Pufnea drumul de praf şi mergeam amândoi pe jos.
Ca două rude ce nu s-au întâlnit de mult.
Pe margine am stat puţin de vorbă, departe de tumult,
Pe toropeala Firii cădeau jadăgai de soare
Şi eu i-am întins batista, să se şteargă de sudoare..."
(George A. Petre, *Cu Domnul alături*).

Cu ciclul *Bisericuţa neamului*, a lui **Donar Munteanu**, ne situăm în sfera celui mai canonic ortodoxism. Este evocată biserica veche de la ţară, se descriu amănunţit icoane, este reconstituită atmosfera marilor sărbători sau, mai rar, se narează fluent, după legende populare, peripeţiile pe pământ ale Domnului şi Sfântului Petru. Sensul istorisirii concordă,

BDD-A25369 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)

însă, perfect, cu finalitatea moralei religioase. A noua poezie, din ciclul amintit, este o mică bijuterie a amintirilor din copilărie, legate de sărbătoarea învierii:

„În noaptea blând-a Sfintei Învieri,
Treziţi din somn de mama sau de-o zână,
Porneam la drum, ţinându-ne de mână.
Nici o lumină încă nicăieri...

Din vale, o răcoare de fântână,
Iar din livezi de pruni şi meri
Miresme şi uşoare adieri...
Un singur foc pe dealul de la stână
Şi mii şi mii de candele pe cer..."
(Donar Munteanu, *Bisericuţa neamului*).

Un poet mai puţin cunoscut, **Ştefan Neniţescu**, debutase editorial cu un volum de versuri religioase, *Denii* (1919), el voindu-se „lăutarul Domnului", înălţând cântece de slavă, îndemnând la reculegere, la pietate, zugrăvind icoane din biografia cristică: naşterea, botezul, patimile, învierea, înălţarea etc. Alteori, în versuri de inspiraţie profană, face apel la mitologiile antice, însă poezia cade în ermetism şi joc pur. Volumul amintit este, în cea mai mare parte, o expresie a devoţiunii şi, mai puţin, un act liric:

„Mântuitoare este rugăciunea,
Vă închinaţi!
Dac-aţi greşit, să nu vă fie teamă
Să vă rugaţi"
(Ştefan Neniţescu, *Denii*).

Nici **Demostene Botez** nu refuză religiosul, iconografia rural-bisericească, compunând evocări lirice:

„Îmi amintesc de Paşti, la noi acasă:
O zi de primăvară luminoasă,
Cu adieri de aer parfumat,
Cu sunete de clopote pe sat"
(D. Botez, *De Paşti*)

În general, poezia religioasă din perioada interbelică se înscrie pe calapoadele revistei „Gândirii". În aceste versuri se cultivă atracţia pentru lumea spirituală a satului, văzut prin optica folclorului, obţinându-se, adesea, viziuni şi imagini de o frumuseţe ingenuă, fascinantă. Peisajul rural apare spiritualizat, iar lumea este invadată de divin. Făpturi de pe alte tărâmuri, personaje din Vechiul şi Noul Testament, dintr-un univers modelat de fantezia populară atestă un spirit manifest religios. Până şi utilizarea doar ca pretext sau decor a religiosului concură la configurarea unui spaţiu puternic spiritualizat, sacral. Se promovează, totuşi, o varietate de stiluri, formule artistice moderne, livrescul, care contribuie nu numai la autohtonizarea poeziei, ci şi la modernizarea ei.

BIBLIOGRAPHY:

Mircea A. Diaconu, *Poezia de la „Gândirea"*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1997
Valerica Draica, *Alţi colaboratori ai revistei „Gândirea",* în *Imagini ale Divinităţii în lirica românească,* Petroşani, Editura Focus, 2006, pg. 148-155

BDD-A25369 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)

Dumitru Micu, *„Gândirea" şi gândirismul*, Bucureşti, Editura Minerva, 1975
Emil Pintea, *„Gândirea" (antologie),* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992
Emil Pintea, *„Gândirea" (1921-1944). Indice bibliografic adnotat*, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 1998.

BDD-A25369 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:36 UTC)